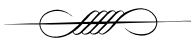

Zágráb vármegye rövid története

Egykori közigazgatási egység a Magyar Szent Korona országainak délnyugati részében. Jelenleg Horvátország része (horvátul: Zagreb)

Földrajzi viszonyok

A vármegye területe nagyrészt domboság, csak északkeleten található sík vidék. Legfontosabb folyója a Száva. Északról Varasd vármegye, illetve Stájerország, keletről Belovár-Kőrös és Pozsega vármegyék, délről és nyugatról Bosznia, a nyugat másik részéről pedig Modrus-Fiume vármegye, illetve Stájerország határolta. Területe 7145 km². Felszínét a Száva és Kulpa folyók közén az Uszkóki-hegységnek egyik délkeletre húzódó láncolata két jellemző részre osztja. Az északkeleti rész túlnyomóan lapajos és termékeny, a délnyugati pedig általában sziklás természetű. Az északi részen kiemelkedő magaslatok a Szlyeme-hegység, 1035 méter és az Uszkóki-hegység, 1051 méter. Délen a Petrovatora és a Zrínyi-hegység alacsony magaslatai emelkednek ki. Fontos folyói a Száva, annak bal oldali mellékfolyói a Solta, Krapina, Lonja, jobbról pedig a Bregana, Kulpa, Sunja és Una. Tava kevés van, de annál több mocsara és forrása.

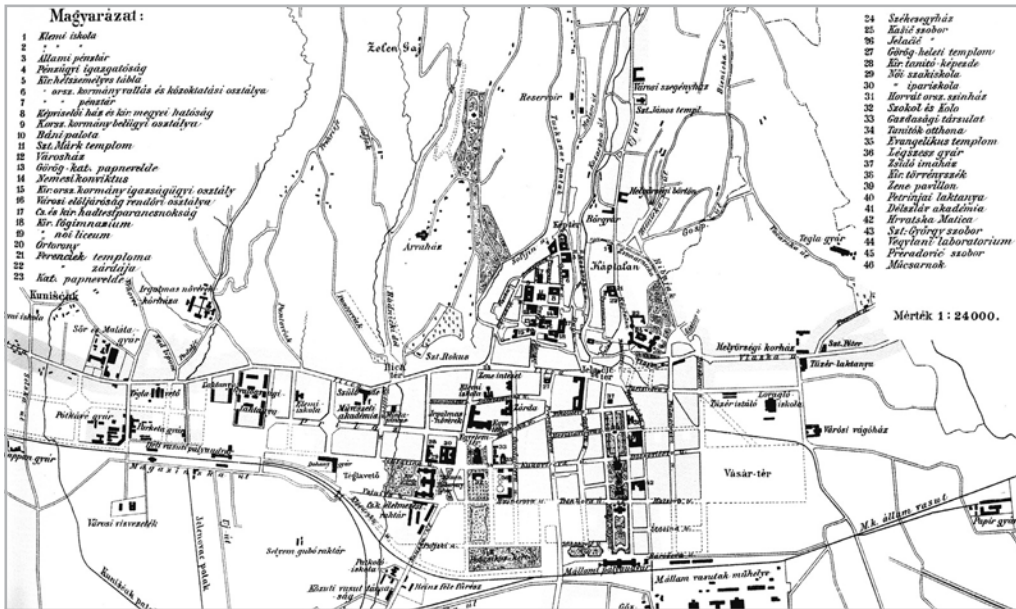
a forrásokban. Nemesi vármegyévé a XIV. század első negyedére alakult. 1333-ból való az első önálló megyei kiadású oklevele. A XVI. század elején a vármegye dél-kelet irányú területe török uralom alá került, s a nagyobb, északnyugati része a horvát államiség központjává vált, miután Zágráb városa a XVI. század közepétől közösen ülésező horvát-szlavón-dalmát sabor és a bán székhelye lett. Ezen a vidéken szervezték meg az osztrák örökös tartományok védelmére a vendhorvát főkapitányságot, majd nem sokkal később Károlyváros lett a horvát-szlavón határőrvidék központja. 1850–1860 között az osztrák közigazgatás alatt állt, s a Magyarországhoz való közjogi viszonyát az 1868-as horvát–magyar kiegyezés rendezte. 1920-tól a trianoni békeszerződés értelmében a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság része lett, a II. világháború alatt a független Horvátországgé, majd a háború után Jugoszláviához tartozott. 1991 óta az újra függetlenné vált Horvátország területéhez tartozik.

A megye történelme

A vármegye területe Szlavónia részeként már 1091 előtt a Magyar Királyság része lett. Az Árpád-kor korai szakaszában a somogyi várszervezethez tartozott. Mint zágrábi várispánság a XI. század végén függetlenedett Somogyvártól, ispánjának személye az 1220- as évektől kezdve szerepel

Lakosság és közigazgatás

A vármegye összlakossága 1910-ben 594 052 fő volt, ebből: horvát: 444 870 fő, római katolikus: 387 214 fő; szerb: 122 558 fő, görögkeleti vallású 118 787 fő, görög katolikus: 7133 fő; magyar: 6068 fő, német: 6016 fő, izraelita: 1447 fő. A vármegye tizenöt járásra volt felosztva: Dugo Selo-i

járás, dvori járás, glinai járás, jaskai járás, károlyvárosi járás, székhelye kosztajnicai járás, nagygoricai járás, petrinjai járás, pisarovinai járás, samobori járás, stubicai járás, szentivánzelinai járás, sziszeki járás, topuskói járás, zágrábi járás és Zágráb törvényhatósági jogú város.

A lakosság fő foglalkozása őstermelés. A nép általánosságban a fonó-szövő és faipart űzte, bár legtöbb esetben a saját szükségleteik kielégítésére, mivel a falukból még a legfontosabb mesteremberek is hiányoztak. A kereskedelem aránylag elég élénknek mondható, főleg a vasutak kiépítése óta. 1910 körül a népnevelés igen alacsony szinten állt, a hat éven felettek több mint hatvan százaléka nem tudott se írni, sem olvasni, a tanköteles gyerekek fele nem járt iskolába. Az iskolák száma a vármegyében 299, ebből 272 elemi népiskola.

Zágráb, a főváros

A tatárok pusztítása után, 1242-ben IV. Béla szabad királyi várossá tette. Kulturális fellendülést eredményezett az 1606-ban alapított jezsuita kollégium, mely később egyetemmé fejlődött. A város egyben székhelye a zágrábi érsekségnek, melyet Szent László király alapított 1093-ban, a kalocsai érsekség egyik püspökségeként. 1853-ban emelte érsekséggé IX. Pius pápa. Zágrábnak 1910-ben 79038 fő lakosa volt, köztük 59348 fő horvát, 5160 szlovén, 4458 fő német, 4028 fő magyar és 3897 fő szerb. Vallási tagozódás szerint a város lakossága túlnyomó része római katolikus, de rajtuk kívül elenyésző számban akadtak görögkeletiek és izraeliták. Jelentős közlekedési csomópont: a Magyarország és az Adriai-tenger felé vezető közút és a Ljubljana és a Balkán felé a Száva folyó vízi újának metszéspontja. Ezen útirányoknak megfelelően épültek ki vasútvonalai a MÁV és a Déli Vasút jóvoltából, a közelmúltban pedig ezekkel párhuzamosan haladó autópályái.

KÖNYVES PÉTER

